

Súd: Krajský súd Trenčín
Spisová značka: 5Co/9/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 3116219539
Dátum vydania rozhodnutia: 22. 05. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Erika Zajacová
ECLI: ECLI:SK:KSTN:2024:3116219539.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Trenčíne v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Eriky Zajacovej a sudcov JUDr. Márie Vrtochovej a JUDr. Denisa Vékonyho v právnej veci žalobcov:

1/ A. B. C., nar. XX.XX.XXXX, štátny občan Slovenskej republiky, bytom D. XX, XX/ E. F., nar. XX.XX.XXXX, štátna občianka Slovenskej republiky, bytom G. G., H. D. XXX/XX, 2c/ I. C., nar. XX.XX.XXXX, štátny občan Slovenskej republiky, bytom G. G., I. XXXX/XX, 3/ I. I., nar. XX.XX.XXXX, štátna občianka Slovenskej republiky, bytom D. XXX, 4/ D. C., nar. XX.XX.XXXX, štátny občan Slovenskej republiky, bytom D. XXX, 5/ J. K., nar. XX.XX.XXXX, štátna občianka Slovenskej republiky, bytom L. XX, 6/ M. D., nar. XX.XX.XXXX, štátna občianka Slovenskej republiky, bytom K. XX, 7/ N. C., nar. XX.XX.XXXX, štátny občan Slovenskej republiky, bytom D. XXX, žalobcovia všetci právne zastúpení: Mgr. Ľubomírom Dvorským, advokátom so sídlom v Trenčíne, Nám. sv. Anny 361/20, proti žalovaným: 1/ D. O., nar. XX.XX.XXXX, štátna občianka Slovenskej republiky, bytom D. XXX, právne zastúpená: JUDr. Annou Žedényiovou, advokátkou so sídlom v Trenčíne, Palackého 85/5, 2/ E. I., nar. XX.XX.XXXX, štátna občianka Slovenskej republiky, bytom L., C. XXXX/X, 3/ H. C., nar. XX.XX.XXXX, štátny občan Slovenskej republiky, bytom N. P. Q., R. XXXX/XX, 4/ C. C., nar. XX.XX.XXXX, štátny občan Slovenskej republiky, bytom N. P. Q., S. A. XX/XX, o neplatnosť závetu, na odvolanie žalobcov 1/, 2b/, 2c/, 3/, 4/, 5/, 6/, 7/ proti rozsudku Okresného súdu Trenčín zo dňa 25. novembra 2022, č.k. 11C/159/2016-143 v spojení s opravným uznesením zo dňa 23. novembra 2023, č.k. 11C/159/2016-177, takto

rozhodol:

Odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v spojení s opravným uznesením potvrdzuje.

Žalovaná 1/ má nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalobcom 1/, 2b/, 2c/, 3/, 4/, 5/, 6/, 7/ v rozsahu 100%.

Žalovaní 2/, 3/, 4/ nemajú nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že závet spísaný poručiteľom R. C. je neplatný. Výrokom II. priznal žalovanej 1/ voči žalobcom 1/, 2a/, 2b/, 2c/, 3/, 4/, 5/, 6/, 7/ nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd samostatným uznesením po právoplatnosti rozsudku a žalovaným 2/, 3/, 4/ náhradu trov konania nepriznal.

2. Žalobcovia sa v prejednávanej veci domáhali určenia, že závet spísaný poručiteľom R. C. je neplatný z dôvodu, že v dedičskom konaní po ňom bol predložený holografný závet, ktorý mal spísať vlastnou

rukou a v ňom odkázal všetok svoj majetok svojej sestre. V dedičskom konaní dedičia namietali neplatnosť predloženého závetu z dôvodu rozličného druhu písma v záвете, to znamená, že poručiteľ ho nenapísal sám v celosti vlastnou rukou, a tiež namietali, že poručiteľov zdravotný stav v čase spísania jeho závetu mu neumožňoval ho spísať, pretože nevedel reálne posúdiť a chápať zmysel a účel závetu. Súd prvej inštancie po právnej stránke svoje rozhodnutie odôvodnil ust. § 476 ods. 1, 2 a § 476a Občianskeho zákonníka, kedy z vykonaného dokazovania vyplýva, že žalobcovia boli na podanie žaloby o určenie neplatnosti závetu vyzvaní súdnou komisárkou T. U. D. v konaní o dedičstve vedenom pod sp. zn. 12D/106/2016. Čo sa týka naliehavého právneho záujmu, v tomto smere je treba uviesť, že ak bol účastník dedičského konania v súlade s ust. § 192 CMP odkázaný na podanie žaloby o určenie spornej skutočnosti, nejde o žalobu v zmysle ust. § 137 CSP, pretože podanie takejto žaloby umožňuje osobitný predpis a jej podanie nie je závislé na preukázaní naliehavého právneho záujmu. Závet je prísne formálny, jednostranný právny úkon poručiteľa, ktorým osobne a v predpísanej forme robí dispozíciu

so svojím majetkom pre prípad svojej smrti. Závet musí byť platný ako právny úkon a musí spĺňať aj ďalšie náležitosti, ktoré sú stanovené s tým, že pre všetky druhy závetu je spoločná požiadavka písomnej formy, uvedenie dňa, mesiaca a roka, kedy bol spísaný s tým, že pre platnosť vlastnoručného závetu sa vyžaduje po formálnej stránke, aby ho napísal priamo poručiteľ. Nevyhnutnou podmienkou platnosti závetu je podpis, ktorý musí dostatočne identifikovať pisateľa a musí obsahovať dátum, kedy bol podpísaný. Nedodržanie predpísaných formálnych požiadaviek má za následok neplatnosť závetu. Pre platnosť vlastnoručného závetu v zmysle § 476a Občianskeho zákonníka sa vyžaduje, aby ho napísal priamo poručiteľ písaným písmom, ktoré je prejavom jeho osobnosti vyplývajúcej z jeho rukopisu.

3. Ďalej súd prvej inštancie poukazoval na znenie § 149 a § 185 CSP, kedy vymedzenie predmetu dokazovania závisí od účastníkov konania, od ich povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti. Žalobcovia sa v tomto konaní domáhajú určení, že žalovaný nie je dedičom po poručiteľovi z dôvodu, že závet povolávajúci ho dedič, účinok takéhoto závetu nemal z dôvodu, že nespĺnil podmienky platnosti takéhoto holografného závetu. Pokiaľ ide o otázku dôkazného bremena, preukázania skutočnosti, že poručiteľ holografný závet nenapísal a nepodpísal vlastnoručne, treba vychádzať z toho, že dedičský súd v konaní vedenom pod sp. zn. 12D/106/2016, odkázal toho, koho dedičské právo sa javilo ako menej pravdepodobné, aby podal žalobu. Žalobcovia boli teda odkázaní na podanie žaloby a v konaní vystupujú ako strana sporu tvrdiaca skutočnosti, z ktorých mienia v prípade úspechu ťažiť v dedičskom konaní.

4. V rámci dokazovania platí zásada, že každý účastník v zmysle § 132 v spojení s § 185 ods. 1 CSP musí uniesť dôkazné bremeno ohľadom svojho tvrdenia. Účastník musí preukázať to, čo tvrdí a len potom môže súd zobrať jeho tvrdenie za základ svojho rozhodnutia. Žalobcovia sú povinní v tomto konaní tvrdiť určitú skutočnosť a zároveň ju preukázať. Ide o skutočnosť, že poručiteľ nenapísal alebo nepodpísal holografný závet a následne, že poručiteľov zdravotný stav v čase spísania závetu mu neumožňoval ho spísať. V tomto prípade nejde o negatívnu dôkaznú teóriu v zmysle presunu dôkazného bremena na protistranu, pretože negatívna dôkazná teória sa neuplatňuje absolútne, a preto nie vždy dochádza k presunutiu dôkazného bremena na protistranu. V niektorých prípadoch možno od účastníka spravodlivo požadovať, aby preukázal aj negatívnu skutočnosť. Je to tak vtedy, keď možno neexistenciu nejakej skutočnosti preukázať inak. Ak teda žalobcovia v konaní znaleckým posudkom preukážu, že poručiteľ nenapísal alebo nepodpísal holografný závet (trpel chorobou znemožňujúcou chápať zmysel závetu), potom tvrdenie žalobcov, že ho poručiteľ nepodpísal platí a dôsledky s tým spojené sa vyhodnotia v konaní, keď súd konštatuje neplatnosť závetu. Len taký prostriedok procesného útoku je spôsobilý zodpovedať odbornú otázku a za splnenia zákonnej povinnosti navrhovateľa takéhoto prostriedku súd ho pripustí a vykoná.

5. Pokiaľ žalobcovia v prejednávanej veci poukazovali na súdne rozhodnutia, tieto sa týkajú sporových vecí s odlišným predmetom konania. Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4Cdo/13/2009 o zaplatenie peňažnej sumy titulom pôžičky, 6MCdo/17/2010 o určenie vlastníctva, I. ÚS 169/2015 o zaplatenie podielu na zisku, vychádzajú z rozdielnej aktuálnej skutkovej a dôkaznej situácie (6Cdo/81/2010 žalobcovia nemali povinnosť preukázať neexistenciu skutočností, z ktorých odvodzoval svoje dedičské právo žalovaný, ale naopak ich preukázanie bolo povinnosťou žalovaného ako dediča v tretej dedičskej skupine, keďže žil

s porúčiteľom po dobu najmenej jedného roka a tvorili tak spoločnú domácnosť) čomu zodpovedá aj ustálenie dôkazného bremena. Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, na ktoré poukazujú žalobcovia, sp. zn. 24Cdo/2592/2021, vychádza z odlišnej úpravy ako je v SR, z právnej úpravy kodifikovanej v ČR od 01.01.2014, keď problematika dôkazného bremena vo vzťahu k súkromným listinám bola včlenená do kogentného ust. § 565 ods. 1 OZ. Predtým účinný Občiansky zákonník túto problematiku dôkazného bremena výslovne neupravoval.

6. Žalobcovia najskôr navrhli v konaní vykonať znalecké dokazovanie za účelom posúdenia pravosti podpisu porúčiteľa na závetе a následne i na posúdenie zdravotnej spôsobilosti porúčiteľa. Keďže sa im pri zadovážovaní dôkazov nepodarilo zabezpečiť pre znalca listiny s originálmi rukopisu porúčiteľa z rozhodného obdobia a úplnú zdravotnú dokumentáciu, ktoré by postačovali na zodpovedanie otázok položených znalcom v konaní, nebolo možné tieto navrhované dôkazy vykonať. Následne žalobcovia na ich vykonaní netrvali. Hodnotenie dôkazov je činnosť súdu, pri ktorej hodnotí vykonané procesné dôkazy z hľadiska ich pravdivosti a relevantnosti pre rozhodnutie. Uplatňuje sa zásada voľného hodnotenia dôkazov. V sporovom konaní sa uplatňuje prejednacía zásada s tým, že účastník má povinnosť tvrdenia a dôkaznú povinnosť. Splnenie dôkaznej povinnosti neznamená unesenie dôkazného bremena. Procesná strana môže splniť dôkaznú povinnosť, avšak ak ju splní len tak, že nevedie k preukázaniu jej tvrdení, resp. splní ju bez náležitej procesnej pozornosti, dôkazné bremeno tak táto strana neunesla.

7. Z vykonaného dokazovania je možné dospieť k takému záveru, že holografný závet, ktorý bol spísaný porúčiteľom, spĺňa zákonom predpísané náležitosti podľa ust. § 476a Občianskeho zákonníka, teda je napísaný podpísanou osobou - porúčiteľom, je podpísaný porúčiteľom a takto napísaný závet v písomnej forme obsahuje deň, mesiac a rok, kedy bol spísaný. Z predloženého závetu je nesporné, že ide o listinu spísanú určito a zrozumiteľne, v slovenskom jazyku, na jednej strane papiera, je podpísaná menom porúčiteľa s jeho podpisom. V konaní nebolo preukázané, že by bol v závetе napísaný text, prípadne dátum uvedený niekým iným než osobou, ktorá je podpísaná - porúčiteľom. Žalobcovia už v dedičskom konaní namietali, že v predloženom závetе je použitých viacero druhov písma od rozličných osôb, že závet nebol v celosti napísaný porúčiteľom a ide o alografný závet. Na preukázanie tvrdení o absencii spísania závetu a po ich doplnení i o jeho zdravotnú nespôsobilosť spísať závet žalobcovia nepredložili žiaden dôkaz a ani podľa svojho záverečného stanoviska žiaden dôkaz nenavrhli na preukázanie týchto tvrdení. Keďže žalobcovia nepredložili súdu dôkazy, ktoré by viedli k zisteniu skutkového stavu veci, potom nie sú dôvodné a rozumné pochybnosti, keď nepreukázali nimi uvádzané tvrdenia, súd ich žalobu o určenie neplatnosti závetu ako nedôvodnú zamietol.

8. O trovách konania bolo rozhodnuté podľa § 255 ods. 1 CSP, § 262 ods. 1 CSP, kedy súd priznal žalovanej 1/ právo na plnú náhradu trov konania, keďže mala úspech v celom rozsahu a žalovaným 2/, 3/, 4/ súd náhradu trov konania nepriznal, nakoľko im žiadne trovy nevznikli. O samotnej výške trov v zmysle § 262 ods. 2 CSP rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

9. Opravným uznesením zo dňa 23. novembra 2023 došlo k oprave výrokovej časti rozsudku, v časti výroku II., ktorý správne znie tak, že žalovaná 1/ má voči žalobcom 1/, 2b/, 2c/, 3/, 4/, 5/, 6/, 7/ nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % s tým, že pri vyhotovovaní rozsudku došlo k zrejmej chybe v písaní, a preto bola opravená výroková časť rozsudku, ktorá nekorešpondovala so záhlavím tak, ako je uvedené vo výroku uznesenia, to znamená, že z pôvodného uznesenia bola vypustená žalobkyňa 2a/, ktorá v konaní nefiguruje.

10. Proti tomuto rozsudku podali včas odvolanie žalobcovia, ktorí žiadali, aby krajský súd ako súd odvolací napadnutý rozsudok zrušil a žalobe v plnom rozsahu vyhovel, alebo vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a rozhodnutie. Poukázali na tú skutočnosť, že žalobcovia boli nesprávne súdom, resp. notárom ako súdnym komisárom, odkázaní na podanie žaloby a nesprávne ich považoval súd prvej inštancie za slabšiu stranu, teda stranu, ktorá je povinná preukazovať tvrdenia v žalobe. Uviedli, že slabšie dedičské právo sa javí práve pre žalovaných, ktorí svoje právo odvodili od závetu spísaného ako súkromná listina, pričom tomuto právu oponovalo dedičské zákonné právo žalobcov. Z judikatúry vyplýva, že slabším dedičským právom je právo zo závetu ako súkromnej listiny voči dedičskému právu

zo zákona. Teda odkázaní na podanie žaloby mali byť práve žalovaní a títo mali povinnosť dokazovať svoje tvrdenia a mali uniesť dôkazné bremeno v rámci preukázania existencie pravosti závetu ako súkromnej listiny. Poukázali na judikát Najvyššieho súdu ČR, z ktorého vyplýva, že za slabšie možno mať dedičské právo toho dediča, ktorý tvrdí rozhodné skutočnosti, z ktorých má jeho dedičské právo vyplývať, ako keď iný dedič popiera alebo spochybňuje zo skutkového hľadiska pravosť právneho dôvodu titulu dedenia, poprípade namieta jeho ničotnosť, zdanlivosť alebo neplatnosť. Súd závažne pochybil pri aplikácii negatívnej dôkaznej teórie a pri dokazovaní pravosti súkromných listín. Pravosť, teda existenciu súkromnej listiny, ktorá je spochybnená, podľa ustálenej súdnej praxe musí preukázať tá osoba, ktorá z tejto listiny odvodzuje svoje právo. Tento názor je ustálený judikatúrou Najvyššieho súdu SR, ČR ako aj Ústavným súdom. Poukázali na negatívnu dôkaznú teóriu, ktorá je tiež ustálená judikovanou vyššie spomenutými súdmi, ktorá znamená pravidlo, že neexistenciu niečoho majúceho trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje. Na nikom nemožno spravodlivo žiadať, aby preukazoval reálnu neexistenciu určitej právnej skutočnosti. Preto došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu súdom prvého stupňa a jeho nesprávnym procesným postupom došlo k porušeniu práva žalobcov na spravodlivé súdne konanie. Súd sa v konaní vyjadril iba k piatim vybraným judikátom, ktoré komentoval v bode 31 napadnutého rozsudku. Pokiaľ súd prvej inštancie uvádza, že tieto judikáty majú odlišný predmet konania v porovnaní s týmito konaniami, je potrebné si uvedomiť, že tieto tri judikáty majú aj navzájom medzi sebou odlišný predmet konania a napriek tomu je záver a právny názor týchto judikátov totožný. Vo všeobecnosti sa týkajú súkromných listín a nakoniec aj štvrtý judikát, o ktorom súd prvého stupňa tvrdí, že vychádza z rozdielnej skutkovej a dôkaznej situácie, vyslovuje rovnaký právny názor. Súd tiež vysvetľuje neakceptáciu judikátu Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6Cdo/81/2010 takým spôsobom, že vlastne dáva za pravdu samotným žalobcom. Popretou právnou skutočnosťou bolo časové obdobie tvorenia spoločnej domácnosti, pričom z ich strany ide o popretie predloženého závetu. Súkromné listiny sú vo všeobecnosti postavené na roveň po správnej stránke a nie je medzi nimi odlišnosť. To uvádza aj rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 24Cdo/2592/2021. Česká republika rieši túto problematiku už 9 rokov na podklade zákonného ustanovenia, ktoré platí od 01.01.2014. V odbornom článku, ktorý sa venuje rozboru daného judikátu, je odkaz na uznesenie Najvyššieho súdu SR z 24. februára 2010, sp. zn. 4Cdo/13/2009. Poukázali tiež na judikát Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 24Cdo/1110/2019, ktorým bolo rozhodované o rozhodnutiach súdov nižších stupňov pred rokom 2014. V tomto judikáte sa okrem toho kto má povinnosť preukázať pravosť súkromnej listiny rieši aj otázka negatívnej dôkaznej teórie, v zmysle, že v konaní sa preukazuje pravosť súkromnej listiny a nie jej nepravosť. Poukázal na rozsudky Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 3Cdon/1031/96, 22Cdo/617/99, 33Odo/988/2004. Ďalším absurdným tvrdením súdu prvého stupňa je odôvodnenie v bode 28, z ktorého vyplýva, že dôkazné bremeno týkajúce sa skutočností leží na tom účastníkovi konania, ktorý z existencie vyvodzuje pre seba priaznivé následky. Negatívna dôkazná teória, ktorá prenáša dôkazné bremeno na protistranu, sa uplatní najmä vtedy, ak neexistencia, ktorá je predmetom dokazovania, má trvajúci charakter. Žalobcovia nemajú možnosť preukázať neexistenciu, ktorá má trvajúci charakter. Z toho teda vyplýva, že ak sám účastník zmluvy spochybní existenciu či pravosť zmluvy, je na druhom účastníkovi, ktorý z nej vyvodzuje svoje práva, aby pravosť preukázal. Nenapísanie či nepodpísanie nie je skutočnosťou. Skutočnosťou je podpísanie, uzatvorenie, a teda vznik. Súd prvej inštancie sa v odôvodnení napadnutého rozsudku ani len nezaoberal tvrdením žalobcov, že pravosť súkromnej listiny preukazuje tá osoba, ktorá z tejto listiny vyvodzuje právo, ktoré jej je na prospech. Pokiaľ súd tvrdí, že závet, ktorý bol spísaný porúčiteľom, spĺňa zákonom stanovené náležitosti, je napísaný a podpísaný osobou - porúčiteľom s tým, že zo závetu je nesporné, že ide o listinu spísanú určito a zrozumiteľne, je otázne, ako súd prvého stupňa k takýmto zisteniam dospel. Ani jeden dôkaz nepotvrďuje to, čo uvádza súd. Žalobcovia nemali byť povinní na predloženie dôkazov s tým, že napriek tomu sa snažili získať dôkazy a snažili sa zistiť, či je možné preukázať pravosť predloženého závetu. Nemali k dispozícii žiadne písomnosti porúčiteľa, ktorý žil dlhodobo v dome žalovanej 1/, ktorá teda mala prístup ku všetkým možným dokumentom. Pre doplnenie poukázali na judikáty Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 24Cdo/2592/2021, 4Cdo/13/2009, uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6Cdo/81/2010, 6Ncdo/17/2010, I. ÚS 169/2015, 3Ncdo/4/2009, 5Cdo/174/2013, 5Obdo/27/2018, 4Obdo/50/2018, 2Cdo/199/2005, 4Obdo/36/2017. Vzhľadom na vykonané dokazovanie a vzhľadom k tomu, že ako bolo pred súdom preukázané, už nie sú dostupné žiadne relevantné dôkazy, tieto neboli stranami navrhované, majú žalobcovia za to, že odvolací súd môže priamo napadnutý rozsudok zmeniť a vo veci rozhodnúť tak, že žalobe vyhovie a zaviazže žalovaných k náhrade trov konania žalobcov.

11. K podanému odvolaniu sa písomne vyjadrila žalovaná 1/, ktorá uviedla, že rozhodnutie súdu prvého stupňa považuje za zákonné, právne správne, nakoľko žalobcovia v konaní neunesli dôkazné bremeno tvrdenia, pričom povinnosť tvrdenia a preukázania dôkazov v danom prípade majú žalobcovia. Zo strany žalobcov neboli predložené žiadne dôkazy, ich vyjadrenia boli len v rovine tvrdení, teda bez dôkazov. Preto žiadala, aby bolo rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdené.

12. K podanému vyjadreniu sa vyjadrili žalobcovia, ktorí uviedli, že vyjadrenie zo strany žalovanej 1/ je vzhľadom k obsahu odvolania úplne bezpredmetné. Vyjadrenie v zmysle, že žalobcovia neunesli dôkazné bremeno, pričom tvrdia, že dôkazné bremeno bolo prenesené na žalovaných, čo podložili judikátmi. Poukazujú na to, že títo sa v rámci konania pokúšali získať dôkazy, ktoré by preukázali negatívne skutočnosti, avšak takéto dôkazy nie sú k dispozícii a nie je možné preukázať negatívnu skúsenosť. Poukázali na judikáty Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 1As/2/2010, 6As/59/2012, rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6Ncdo/17/2010, 4Cdo/13/2009, rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp. zn. 3Co/212/2014, rozsudok Krajského súdu v Žiline, sp. zn. 9Co/720/2014. Rozdiel medzi právnou silou verejných a súkromných listín je, že pravosť musí preukázať ten, ktorému z nej prináleží právo, čo považujú za jasný, ustálený fakt, ktorý by sa dal nazvať notoriou. Ohľadom negatívnej dôkaznej teórie a preukazovania pravosti súkromných listín sa žalovaní vôbec nevyjadrili, ani nepopreli tvrdenia žalobcov v tom smere, ani k uvedenému nevyjadrili svoj právny postoj.

13. Krajský súd ako súd odvolací vec preskúmal § 379 a § 380 ods. 1 CSP v rozsahu a z dôvodov odvolania žalobcov, bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa § 385 CSP a contrario a dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie je potrebné podľa § 387 ods. 1 CSP ako vecne správny potvrdiť, pričom v návaznosti na § 387 ods. 2 CSP odvolací súd poukazuje v celom rozsahu na vecne správne a vyčerpávajúce odôvodnenie súdu prvej inštancie, s ktorým sa stotožňuje a zároveň naň odkazuje.

14. Odvolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že súd prvej inštancie vzal do úvahy všetky skutočnosti, ktoré z vykonaných dôkazom, ako aj prednesov účastníkov vyplynuli. Neopomenul rozhodujúce skutočnosti, ktoré boli vykonanými dôkazmi preukázané alebo vyšli počas konania najavo. Výsledok hodnotenia dôkazov zodpovedá tomu, čo malo byť zistené spôsobom vyplývajúcim z § 191 CSP. Pri rozhodovaní súd prvej inštancie použil správny právny predpis, správne ho vyložil a na daný skutkový stav ho aj správne aplikoval. Odvolací súd sa preto stotožňuje so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie a z tohto dôvodu si aj odvolací súd osvojil dôvody napadnutého rozhodnutia a v celom rozsahu na ne poukazuje v súlade s § 387 ods. 2 CSP a k odvolacím námietkam dodáva.

15. Ako vyplýva z obsahu spisu súdu prvej inštancie žalobcovia sa v prejedávanej veci domáhali určenia, že závet spísaný poručiteľom R. C., ktorý zomrel dňa XX.XX.XXXX, je neplatný, a to z dôvodu, že podľa ich názoru závet nebol spísaný v celosti, vlastnou rukou poručiteľa a následne namietali zdravotný stav poručiteľa, ktorý v čase spísania závetu nebol spôsobilý posúdiť jeho obsah. Žalobcovia podali žalobu na základe rozhodnutia notára ako súdneho komisára v dedičskej veci po poručiteľovi, ktorý odkázal žalobcov na podanie žaloby o určenie, že závet poručiteľa je neplatný.

16. Žalobcovia v rámci konania pred súdom prvej inštancie, ako aj v rámci podaného odvolania namietali, že boli nesprávne súdom resp. notárom ako súdnym komisárom odkázaní na podanie žaloby a nesprávne ich teda súd prvej inštancie považoval za slabšiu stranu, teda strana, ktorá povinná preukazovať tvrdenia v žalobe. Namietali, že slabšie dedičské právo sa javí práve pre žalovaných, ktoré svoje právo odvodili od závetu spísaného ako súkromnou listinou. Poukázali na negatívnu dôkaznú teóriu, ktorá je tiež ustálená rozhodnutiami súdov v Českej republike, Najvyššieho súdu SR, ako aj Ústavným súdom, pričom nemožno od nich požadovať, ako od žalobcov, aby preukazovali reálnu neexistenciu určitej právnej skutočnosti. Je síce pravdou, že žalobcovia v konaní pred súdom prvej inštancie najskôr navrhli vykonať znalecké dokazovanie za účelom posúdenia pravosti podpisu poručiteľa na záвете a následne i na posúdenie zdravotnej spôsobilosti poručiteľa, avšak na koľko sa im v konaní nepodarilo zabezpečiť pre znalca listiny s originálnymi rukopisu poručiteľa z rozhodného obdobia a úplnú zdravotnú dokumentáciu, ktoré by postačovali na zodpovedanie otázok položených znalcom v konaní, nebolo možné tieto navrhované dôkazy vykonať. Následne žalobcovia na ich vykonaní netrvali a namietali, že vzhľadom na tú skutočnosť, že závet bol spísaný ako súkromná listina, z ktorej vyvodzuje

pre seba priaznivé dôsledky práve žalovaná 1/, je na nej, aby preukázala, že závet bol spísaný vlastnou rukou poručiteľa a zároveň, že poručiteľ bol spôsobilý na spísanie takejto listiny.

17. Ďalej z vykonaného dokazovania pred súdom prvej inštancie a predovšetkým z výsluchu žalovanej 1/, je zrejmé, že nebohý poručiteľ bol jej starší brat s tým, že je ich vzťahy v rodine boli veľmi dobré, tak ako aj vzťahy s ostatnými súrodencami. Zostal slobodný, býval v rodičovskom dome a ona sa starala o oboch rodičov a pomáhala im s nákupmi. Ďalej žalovaná 1/ potvrdila, že potom ako poručiteľ odišiel do dôchodku začal mať problémy

so zrakom, ako aj iné zdravotné problémy a nakoľko bol cukrovkár stalo sa, že upadol do kómy a musela mu volať rýchlu zdravotnú pomoc. V podstate bol sebestačný a keď mu pripravila inzulín a nakúpila bol spoločenský s tým, že pokiaľ mal nejaké zdravotné ťažkosti, ona s ním navštevovala lekára. Vedel si sám spočítať čísla, podpisoval dôchodok, ktorý mu nosila pani B. L. a tento dôchodok mu bol doručovaný oproti jeho podpisu. Sám si platil inkaso aj všetko. Zároveň poručiteľ zhruba 10 rokov pred svojou smrťou jej daroval rodinný dom, ktorý mal vo svojom výlučnom vlastníctve na základe dohody v rodine. Bola to jeho iniciatíva v čase, keď bol chorý na všetky choroby, ktorá ona uviedla. Nikto z rodiny za ním nechodil, nezúčastňoval sa na jeho starostlivosti. Závet našla po jeho smrti v skrini, keď mu išla zobrať veci. Tento bol umiestnený medzi košeľami. Rovnako potvrdila, že poručiteľ bol koncom života z dôvodu vyššieho cukru v nemocnici, kde ona každý deň za ním chodila s jedlom, aby ho nakrmila. Potom bol zhruba 5 týždňov v kóme, kde ho previezli na JIS a 5 týždňov

sa neprebrel. Keď našla závet medzi košeľami po smrti poručiteľa, tento zanesla notárke, ukázala jej ho. V období jeho zhoršeného zdravotného stavu sa o neho starala, zabezpečila mu cez obvodného lekára zdravotnú sestru, ktorá k nemu chodila a učila ho rozprávať, pravidelne mu varila, zabezpečovala raňajky, obed, večeru, aby mal riadne tekutiny, pretože musel vypíť 4 litre čaju, dohliadala na to, aby mu strava neprimerane nezvyšovala cukor, prala a žehlila mu, vybavila plyn, prípojku vody, vymenila okno, keďže býval na prašnej ceste. Keď chodieval k lekárovi, chodila s ním ona.

18. Zo závetu zo dňa 17.12.2001 vyplýva, že je písaný rukou poručiteľa, pričom tento závet zriaďuje pre prípad svojej smrti. V závete poručiteľ prehlasuje, že jeho majetok hneuteľný, nehnuteľný po jeho smrti zdedí jeho sestra D. O. C. C. a v závete je rukou zapísaný dátum dňa 17.12.2011 v Pruskom. Podpis poručiteľa sa nachádza

pod dátumom. Text závetu je napísaný čitateľným písaným písmom, ako aj podpis poručiteľa na ňom. Pri uvedení miesta spísania závetu, označení rodného čísla poručiteľa, mena dedičky je použité tlačené písmo. Zároveň je v závete výslovne uvedené, že poručiteľ toto rozhodnutie robí pri plnom vedomí, bez nátlaku, tiesne a nahovárania.

19. V tomto kontexte sa odvolací súd v celom rozsahu potom stotožňuje s odôvodnením súdu prvej inštancie, ktorý sa zaoberal formálnymi náležitosťami závetu s tým, že nedodržanie predpísaných požiadaviek má následok neplatnosti závetu. Pre platnosť vlastnoručného holografného závetu v zmysle § 476 a OZ sa vyžaduje po formálnej stránke, aby ho napísal priamo poručiteľ a to písaným písmom, ktoré je prejav jeho osobnosti vyplývajúcej z jeho rukopisu s tým, že môže ísť o akúkoľvek abecedu aj o použitie tlačeneho písma, avšak nesmie ísť o mechanické znaky alebo použitie mechanických písacích pomôcok a písmo musí byť čitateľné. Nevyhnutnou podmienkou platnosti závetu je podpis, ktorý musí dostatočne identifikovať pisateľa a musí obsahovať dátum, kedy bol podpísaný. Účelom prísnych požiadaviek na formálne obsahové náležitosti závetu je naplnenie poslednej vôle poručiteľa a ochrana dedičov so zreteľom na skutočnosť, že účinky závetu nastávajú v čase, keď sa k nemu poručiteľ nemôže vyjadriť.

20. S prihliadnutím na vyššie uvedené potom možno konštatovať, že z hľadiska formálneho, predmetný holografický závet, ktorý bol spísaný poručiteľom, spĺňa zákonom stanovené náležitosti podľa § 476 a OZ, teda je napísaný, podpísaný poručiteľom a obsahuje deň, mesiac, rok, kedy bol spísaný. Je pravdou, že žalobcovia už v dedičskom konaní namietali, že v predloženom závete je použitých viacero druhov písma od rozličných osôb, avšak

na preukázanie tejto skutočnosti žiaden dôkaz v konaní nepredložili, tvrdiac, že je to žalovaná, ktorá má preukazovať, že závet bol skutočne napísaný a podpísaný vlastnou rukou poručiteľa a zároveň, že je to žalovaná, ktorá má preukázať, že poručiteľ bol zdravotne spôsobilý na spísanie takejto listiny.

21. V prejedávanej veci teda predmetom posúdenia zo strany odvolacieho súdu bola otázka, či v konaní o určení neplatnosti závetu vyvolanom dedičským konaním, ak je dedič odkázaný notárom

na podanie žaloby o určenie neplatnosti závetu po poručiteľovi, zaťažuje dôkazné bremeno ohľadom spochybňovania pravosti závetu spísaného vo forme súkromnej listiny (holografného závetu), respektíve v prípade ak vykonaným dokazovaním nie je možné prijať jednoznačný záver o tom, či závet napísal poručiteľ a ani záver o tom, že tak nespravil, v koho prospech táto situácia svedčí.

22. Z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/13/2009 vyplýva, že základnou normou upravujúcou bremeno tvrdenia a preukazovanie ustanovenie § 120 ods. 1 veta prvá OSP, podľa ktorého účastníci sú povinní označiť dokazy na preukázanie svojich tvrdení. Toto ustanovenie stanovuje dôkaznú povinnosť účastníkov v sporovom konaní, teda povinnosť označiť dôkazy na svoje tvrdenie, pričom iniciatíva pri zhromažďovaní dôkazov, leží zásadne na účastníkoch konania. Účastník, ktorý neoznačil dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení, nesie nepriaznivé dôsledky v podobe takéto rozhodnutia súdu, ktoré bude vychádzať zo skutkového stavu zisteného na základe vykonaných dôkazov. Nesplnenie povinnosti tvrdenia, teda neunesenia bremena tvrdenia má za následok, že skutočnosť, ktorú účastník vôbec netvrdil, a ktorá nevyšla v konaní najavo, z pravidla nebude predmetom dokazovania.

23. Z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6Cdo/81/2010 vyplynulo, že súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali voči žalovaným určenia, že sú dedičmi zo zákona štvrtej dedičskej skupine po poručiteľovi s tým, že po potvrdení veci odvolacím súdom bolo Najvyšším súdom vec zrušená a vrátená na ďalšie konanie z dôvodu, že súdy nerešpektovali zásadu dvojinštančnosti súdneho konania, neumožnili žalobcom vyjadriť sa k možnosti iného právneho posúdenia vo veci a teda došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. K právnomu posúdeniu veci sa Najvyšší súd vyjadril len ako obiter dictum, pričom k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu nedošlo z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci.

24. Čo sa týka rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5Obo/52/2010 v predmetnej veci išlo o rozhodnutie Najvyššieho súdu po obchodnoprávnej veci založenom na posúdení iného skutkového stavu, ako v prejedávanej veci. Jedná sa o spor o zaplatenie istiny kúpnej zmluvy, kde sa žalovaný bránil tým, že túto zaplatil. Zaplatenie kúpnej ceny je tak povinný preukázať žalovaný. Tento judikát tak použiteľný na prejedávanú vec nie je.

25. Podľa § 476 ods. 1, 2, 3, 476 a OZ platí, že poručiteľ môže závet napísať vlastnou alebo ho zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov alebo vo forme notárskej zápisnice. V každom závete musí byť uvedený deň, mesiac a rok, kedy bol podpísaný, inak je neplatný. Spoločný závet viacerých poručiteľov je neplatný. Vlastnoručný závet musí byť napísaný a podpísaný vlastnou rukou, inak je neplatný.

26. Vlastnoručný závet predstavuje najčastejšiu formu súkromného závetu, na jeho platnosť sa vyžaduje, aby bol celý text napísaný vlastnoručne závetcom, vlastnou rukou poručiteľa, musí byť datovaný s uvedením dňa, mesiaca a roku, kedy bol podpísaný a závet musí byť podpísaný vlastnou rukou poručiteľa. Hodnotenie dôkazu súkromnou listinou Civilný sporový poriadok samostatne neupravuje. Preto je potrebné postupovať podľa § 191 CSP vyjadrujúceho zásadu voľného hodnotenia dôkazov, podľa ktorej súd hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti. Ak strana poprie pravosť súkromnej listiny, leží dôkazné bremeno týkajúce sa pravosti na tejto listine, ktorá je zo skutočnosti v listine uvedených, vyvodzuje pre seba priaznivé právne následky. Ak poprie strana pravdivosť súkromnej listiny, nie je možné si vystačiť výlučne s tým, že strana prekladajúca súkromnú listinu nesie dôkazné bremeno vyplývajúce z týkajúcej sa jej správnosti. Samotné nijako nešpecifikované popieranie pravosti súkromnej listiny, nemôže mať za následok oslabenie jej dôkaznej sily. Je na tom, kto pravdivosť popiera, aby uviedol prečo listina nie je pravdivá a ponúkol k svojmu tvrdeniu dôkazy. Pri hodnotení dôkazov sa uplatní skutková domnienka, že ak je preukázaná pravosť súkromnej listiny, považuje sa za správnu zodpovedajúcu vôli vystaviteľa. Ak je pravdivosť súkromnej listiny popretá, vyzve súd podľa toho o akú súkromnú listinu ide toho, kto pravdivosť popiera, aby uviedol z čoho vychádzal a ponúkol k svojmu tvrdeniu dôkazy. Vykonané dôkazy v rástane dôkazov spornou listinou potom súd zhodnotí v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov. Samotné popieranie pravosti súkromnej listiny preto neznamená a priori vznik dôkaznej povinnosti a dôkazného bremena týkajúceho sa pravdivosti súkromnej listiny tej strany, ktorá zo skutočnosti uvádzanej v súkromnej listiny vyvodzuje pre seba priaznivé následky.

27. Žalobcovia v rámci dedičského konania po svojom právnom predchodcovi spochybnili holografný závet, ktorý predložila žalovaná 1/. Podanie žaloby žalobcami bolo tak vyvolané sporom o dedičské právo, pričom žalobcovia iniciovali konanie o určení neplatnosti závetu poručiťela.

28. Tak ako správne uviedol súd prvej inštancie odvolací súd sa s týmto konštatovaním v celom rozsahu stotožňuje, niet pochyb o tom, že v prípade holografného závetu ide o súkromnú listinu. Pokiaľ ide o žalobcami namietanú neplatnosť závetu, títo ju odvodzovali z tvrdenia, že poručiťel predmetný závet vlastnoručne nenapísal a ani nepodpísal. Žalobcov teda, ako žalujúcu stranu zaťažovalo dôkazné bremeno na preukázanie týchto tvrdení. Keďže však žalobcovia nemali dostatok porovnávacieho materiálu, nebolo možné v prejedávanej veci vykonať znalecké dokazovanie za účelom overenia ich tvrdenia. Odvolací súd súhlasí s tvrdeniami žalobcov, že nie je možné dokázať existenciu resp. neexistenciu negatívnej skutočnosti t. j., že sa niečo nestalo je spravidla objektívne nemožné. Negatívna dôkazná teória sa uplatní vtedy, keď nemožno neexistenciu určitej skutočnosti dokázať prostredníctvom tvrdenia iných pozitívnych skutočností. V konkrétnej súdnej veci nebolo možné ani potvrdiť, ani vylúčiť, či závet napísal poručiťel vlastnou rukou. To nebolo možné z dôvodu, že žalobcovia nemali k dispozícii dostatočné množstvo potrebného porovnávacieho materiálu.

29. Tvrdenia žalobcov, že poručiťel nenapísal vlastnoručne závet, je síce negatívnym skutkovým tvrdením, ale v tomto prípade nespôsobuje prenos dôkazného bremena na žalovanú 1/, keďže v tomto prípade je možné formou znaleckého dokazovania preukázať, či závet napísal alebo nenapísal vlastnou rukou. Avšak pokiaľ žalobca ako žalujúca strana nebola schopná poskytnúť dostatok potrebných porovnávacích podkladov, teda dokladov obsahujúcich vzorky písma poručiťela z daného obdobia, dostali sa tak do dôkaznej núdze a svoje tvrdenia, že poručiťel daný závet vlastnoručne nenapísal, neboli schopní v súdnom spore preukázať.

30. Dokazovanie v sporovom konaní je upravené v § 185 a nasl. CSP. Platí zásada, že každý účastník musí uniesť dôkazné bremeno ohľadom svojho tvrdenia, inak povedané, účastník musí preukázať to, čo tvrdí. Dôkazné bremeno týkajúce sa skutočností leží na tom účastníkovi, ktorý s existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé následky (II. ÚS 38/2015).

31. Posúdenie dôkazného bremena je súčasťou zisťovaného skutkového stavu a hodnotenia dôkazov (II. ÚS 400/2009). Určenie toho, ktorá strana má dokazovať určité skutočnosti, aby v spore uspela, stanovuje subjektívne dôkazné bremeno, ktoré sa uplatňuje sa v sporoch, v ktorých sa uplatňuje prejedacia zásada. V tomto zmysle ide o zodpovednosť na ťarchu strany za preukázanie tvrdených skutočností s tým, že pokiaľ ich strana nepreukáže, bude musieť niesť dôkazné negatívne dôsledky.

32. Žalobca nesie bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno ohľadom skutočností, ktoré sú hypotézou základnej normy a žalovaný nesie bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno ohľadom skutočností, ktoré sú hypotézou protinormy. V konaní tak potom môže nastať situácia označovaná ako non liquet (okrem možnosti, že skutkový stav je preukázaný alebo vyvrátený). Ide o stav, kedy sa po vykonanom dokazovaní nepodarilo preukázať pravdivosť ani nepravdivosť konkrétneho skutkového tvrdenia. Skutkový stav je natoľko nejasný, že nie je zrejmé, či súd má alebo nemá aplikovať určitú právnu normu. Z vykonaného dokazovania pred súdom prvej inštancie vyplýva, že nemožno vytvoriť jednoznačný záver o tom, či závet poručiťel vlastnoručne napísal, a keďže to nebolo možné ani potvrdiť, ani vylúčiť z dôvodu nedostatku porovnávacieho materiálu, však nezabávajú súd povinnosti aj v takejto situácii rozhodnúť. Pravidlá, ktoré sa majú uplatňovať v takomto prípade určuje objektívne dôkazné bremeno, ktoré odpovedá na otázku, v prospech ktorej strany má súd rozhodnúť v prípade, ak neboli dokazovaním objasnené niektoré z rozhodujúcich skutočností, alebo inak povedané, na ťarchu ktorej strany je to, ak ostanú rozhodné skutočnosti nejasné. Odpoveď na otázku, či za stavu non liquet právnu normu aplikovať alebo neaplikovať, hmotné právo nedáva. K prekonaniu stavu non liquet je potrebná existencia ďalšieho pravidla dávajúceho sudcovi pokyn ako má rozhodnúť, ak sa mu nepodarí objasniť skutkový stav. Dôkazné bremeno môže byť medzi stranami rozdelené na základe voľnej úvahy súdu. Pravidlá delenia dôkazného bremena nie sú obsiahnuté v písaných normách CSP. Ide o pravidlá, ku ktorým dospela právna veda. Vo všeobecnosti možno povedať, že vo väčšine prípadov sa uplatní všeobecné pravidlo delenia dôkazného bremena. Určenie pravidiel delenia dôkazného bremena výslovným znením zákona znamená, že zákon priamo určuje osobu, ktorá je povinná uniesť dôkazné bremeno a tak isto niesť nepriaznivé právne následky toho, že tieto skutočnosti

preukázané nebudú. Zmyslom dôkazného bremena je umožniť súdu rozhodnúť o veci samej i v takých prípadoch, keď určitá skutočnosť významná podľa hmotného práva pre rozhodnutie o veci nebola alebo nemohla byť preukázaná. Dôkazné bremeno ohľadom určitých skutočností leží na tej strane sporu, ktorá z týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky. Ide o tú stranu, ktorá existenciu týchto skutočností tvrdí. V súvislostiach prejednávanej veci na jednej strane je to žalovaná 1/ - sestra poručiteľa, ktorá z predloženého holografického závetu vyvodzuje dedičské právo pre seba a na druhej strane žalobcovia – právni nástupcovia po poručiteľovi, ktorí popierajú platnosť závetu.

33. Civilné sporové konanie ovládané prejednacou zásadou, v súlade s ktorou je úspech procesnej strany definovaný aj povinnosťou tvrdenia a na ňou nadväzujúcou dôkaznou povinnosťou. Z prejednacej zásady potom vyplýva základné procesné pravidlo, podľa ktorého každá strana je povinná dokazovať skutočnosti zodpovedajúce znakom právnej normy, ktorá je pre ne priaznivá a ktorej sa domáha. Strana domáhajúca sa týchto právnych následkov poniesie aj nepriaznivé dôsledky stavu non liquet, neobjasneného určitého skutkového stavu a určitej relevantnej skutočnosti (nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 24/2019).

34. Fakt, že v konkrétnej veci je pre jednu stranu ťažšie podať dôkaz ako pre stranu druhú, nie je to rušením princípu rovnosti a neodôvodňuje obrátenie dôkazného bremena cestou sudcovského dotvárania práva. Ak zostanú niektoré skutočnosti neobjasnené, nebude zmena doterajšieho pokojného právneho stavu odôvodnená a pravidlá dôkazného bremena ju budú chrániť.

35. Za stavu, kedy žalobcovia boli odkázaní dedičským súdom na určenie neplatnosti závetu, ktorý spochybnili v dedičskom konaní, to znamená, že sú to žalobcovia, ktorí sa usilovali o zmenu tzv. pokojného stavu voči žalovanej 1/ tvrdením, že závet nebol poručiteľom vlastnoručne podpísaný a napísaný, bez bližšej špecifikácie dôvodu nenapísania a nepodpísania závetu. Jedná sa o situáciu stavu non liquet, kedy žalobcovia ako žalujúce strany neboli schopní poskytnúť dostatok potrebných porovnávacích podkladov obsahujúcich vzorky písma poručiteľa z daného obdobia a dostali sa tak do dôkaznej núdze a svoje tvrdenie, že poručiteľ daný závet vlastnoručne nenapísal, neboli schopní v súdnom spore preukázať. Nedošlo tak k presunu dôkazného bremena na žalovanú 1/. Preto je nutné uzatvoriť, tak ako správne uviedol súd prvej inštancie, že žalobcovia dôkazné bremeno v spore o určenie neplatnosti závetu neuniesli, ktorý záver potom v konečnom dôsledku musel viesť k zamietnutiu žaloby ako takej.

36. Pokiaľ odvolatelia poukazujú na závery rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 24Cdo/2592/2021, odvolací súd zdôrazňuje, že tento judikát nie je záväzný na území Slovenskej republiky, avšak napriek tomu dodáva, že je síce pravdou, že v tomto rozhodnutí Najvyšší súd ČR uzatvoril, že pre určenie nositeľa dôkazného bremena ohľadom pravosti závetu poručiteľa zomretých po 01.01.2014 nie je významné len to, či a ktorý z účastníkov dedičského konania bol odkázaný k podaniu žaloby o dedičské právo s tým, že v konaní o určení dedičského práva po poručiteľovi, ktorý zomrel po 01.01.2014 zaťažuje dôkazné bremeno ohľadom spochybnenia pravosti závetu spísaného vo forme súkromnej listiny toho z účastníkov, ktorý vo svoj prospech sa takejto záveti dovoľáva. V tomto kontexte treba zdôrazniť, že úprava v Českej republike je diametrálne odlišná od práva na území SR, nakoľko v Českej republike práve s účinnosťou od 01.01.2014 platí, že osoby nesúce dôkazné bremeno pri spochybnení pravosti a pravdivosti závetu spísanej vo forme súkromnej listiny, zaťažuje toho, kto z takejto listiny vyvodzuje pre seba priaznivejšie následky. Takáto právna úprava však na území SR neplatí a preto nie je možné tento judikát v prejednávanej veci použiť. Pravdou je, že súdna prax v rámci Českej republiky zároveň aj v rozhodnutiach pred týmto dátumom sa prikláňala k tomu názoru, že v prípade súkromnej listiny platí, že účastník, ktorý túto listinu predložil ako dôkaz stíha dôkaznú povinnosť a bremeno dôkazné, avšak rovnako v tomto kontexte odvolací súd konštatuje, že touto judikatúrou sa nie je možné v prejednávanej veci riadiť, nakoľko nepatrí k rozhodovacej činnosti, ktorým by boli súdy na území SR viazané.

37. Čo sa týka rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. II US/38/2015 týmto rozhodnutím bola zamietnutá sťažnosť účastníka, ktorý bol v postavení odporcu (žalovaného), kedy tento bol zaviazaný k zaplateniu finančnej čiastky a namietal, že rozhodnutie súdov nižších inštancií boli arbitrárne, svojvoľné a na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu, ako aj nesprávneho právneho posúdenia veci. Zároveň však rozhodnutia Ústavný súd konštatuje, že konanie o zaplatenie žalovanej čiastky vedenej pred všeobecnými súdmi, v ktorom sťažovateľ vystupoval v pozícii žalovaného je typickým sporovým

konaním, pre ktoré platí dispozičná prejednávacia zásada, t. z. účastníci sú v ňom povinný prispieť k tomu, aby sa dosiahol účel konania najmä tým, že pravdivo a úplne opíšu všetky potrebné skutočnosti a označia dôkazy

na preukázanie svojich tvrdení. Dôkazné bremeno týkajúce sa skutočnosti ležia na tom účastníkovi, ktorý z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé dôsledky, ide o toho účastníka, ktorý existenciu takýchto skutočností tvrdí. Ak účastník neoznačí dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení vychádza súd pri zisťovaní skutkového stavu z dôkazov, ktoré boli v konaní vykonané. V prejednávanej veci tak možno konštatovať, že žalobcovia, ktorí tvrdia, že závet nebol spísaný vlastnou rukou poručiteľa, boli povinní predložiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení a pokiaľ také neurobili, nezostávalo súdu prvej inštancie nič iné, ako žalobu ako nedôvodnú práve z dôvodu neunesenia dôkazného bremena na strane žalobcov zamietnuť.

38. Je pravdou, že rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6MCdo/17/2010 sa zaoberá tzv. negatívnou dôkaznou teóriou, avšak za úplne iného skutkového stavu, ako je v prejednávanej veci, kedy v tejto veci mali žalobcovia bremeno tvrdenia, že sú vlastníkami pozemkov, tento stav stále trvá a z tohto bremena tvrdenia mali dôkaznú povinnosť preukázať nadobúdacie vlastnícky titul, pričom túto skutočnosť preukázali, keďže nebolo sporné, že sú dedičmi po svojej nebohej matke, ktorá bola zapísaná v pozemkovej knihe ako vlastníčka pozemkov. Pokiaľ sa žalovaná v tejto veci bránila tvrdením, že jej právna predchodkyňa nadobudla vlastnícke právo k týmto pozemkom vydržaním, bolo jej povinnosťou toto svoje tvrdenie preukázať, teda preukázať existenciu zákonom stanovených podmienok pre vydržanie vlastníckeho práva. To znamená, že tento záver možno vyvodiť uplatnením negatívnej dôkaznej teórie na danú situáciu, ktorú však v žiadnom prípade nie je možné aplikovať na vec o určení o neplatnosti závetu pri spochybnení pravosti holografného závetu poručiteľa.

39. V uznesení Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Obdo/36/2017 bolo z hľadiska dovolacieho súdu preskúmané vo vzťahu k vadám konania pred súdmi nižších inštancií, či bol správne oznámený termín verejného vyhlásenia rozsudku, či bol správne obsadený súd vo vzťahu k právu nebyť odňatý zákonnému sudcovi, tiež zaujatosť zákonného sudcu. To znamená, že Najvyšší súd SR sa v tejto veci zaoberal procesnými vadami pred súdom prvej inštancie, ako aj pred odvolacím súdom a nie samotným meritom prejednávanej veci.

40. Je pravdou, že v rozhodnutí Ústavného súdu I.ÚS 169/2015 sa ústavný súd zaoberal, okrem iného právnou silou verejnej a súkromnej listiny, avšak v konečnom dôsledku konštatoval, že súdy nižšej inštancie svoje rozhodnutie založené na tej skutočnosti, že žalobca v spore neunesol dôkazné bremeno týkajúce sa preukázania existencie originálu zmluvy, v dôsledku čoho nebolo možné overiť dôveryhodnosť, pravosť a originalitu ním predloženej fotokópie originálu tejto zmluvy, ktorej obsah a pravosť žalovaný spochybnil. Preto v tomto kontexte odvolací súd poukazuje na tú skutočnosť, že to bol práve žalobca, ktorý bol povinný preukázať svoje tvrdenia a pokiaľ tak neurobil, niesol dôsledky spojené práve s neunesením dôkazného bremena.

41. V rozhodnutí Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5Cdo/174/2013 rovnako dovolací súd posudzoval úplne odlišný skutkový a právny stav, kedy žalobca na preukázanie svojho tvrdenia predložil fotokópiu výdavkového pokladničného bloku, ktorého pravosť žalovaný popieral, avšak vypracovanie znaleckého posudku o pravosti podpisu nebolo možné, nakoľko súd ani účastníci nedisponovali originálom tohto dôkazu. I v tomto konaní dovolací súd skonštatoval, že Občiansky súdny poriadok, ale aj Civilný sporový poriadok zaťažuje bremenom tvrdenia dôkazu žalobcu, ktorý je povinný uviesť skutočnosti dôležité pre rozhodnutie súdu a predložiť, označiť dôkazy a následkom neplnenia dôkaznej povinnosti je neunesenie dôkazného bremena. Z toho teda vyplýva, že žalobca musí uviesť rozhodné skutočnosti, z ktorých odvodzuje uplatňované právo a musí k tomu uviesť potrebné dôkazy. Zároveň dovolací súd konštatuje, že rozsah dôkazného bremena a okruh skutočností, ktoré konkrétne musí účastník preukázať zásadne určuje hmotnoprávny norma, teda právny predpis, ktorý je na sporný vzťah aplikovaný. V prejednávanej veci sa jednalo o zmluvu o pôžičke, kde pre jej uzavretie sa síce nevyžaduje písomná forma, to znamená, že môže byť uzavretá ústne a konkludentne, ale podstatnou náležitosťou tejto dohody je okrem označenia zmluvných strán určenie predmetu pôžičky. Z obsahu zmluvy musí vyplývať povinnosť dlžníka vrátiť vec rovnakého druhu, peňaží s tým, že pokiaľ žalobca tvrdil, že dlžníčka poskytla žalovanému pôžičku, ktorú bol povinný preukázať, že pôžička vznikla a že na jej základe žalovaný peňažné plnenie a poskytnutú pôžičku nevrátil. Pokiaľ teda žalobca predložiť v konaní súkromnú listinu, musel preukázať

jej pravosť, to znamená, že či ju osoby podpísali a zároveň aj pravdivosť jej obsahu, to znamená, že opätovne to bolo na žalobcov, aby uniesol dôkazné bremeno na preukázanie svojich tvrdení, to znamená, že ani toto rozhodnutie Najvyššieho súdu SR nie je použiteľné na prejednávanú vec.

42. Na druhej strane odvolací súd poukazuje na posledné rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/93/2022, ktorým bolo zamietnuté dovolanie žalobcu, kedy predmetom tohto konania bolo práve určenie neplatnosti závetu z dôvodu, že porúčiteľ listinu nenapísal, ani nepodpísal vlastnou rukou, kedy rovnako ako v tomto spore žalobcovia, ktorí spochybňovali dedičské právo závetnej dedičky, boli odkázaní dedičským súdom na podanie žaloby a v zásade neuniesli dôkazné bremeno na svoje tvrdenia, že porúčiteľ nenapísal a nepodpísal listinu vlastnou rukou, pretože nemali k dispozícii dostatok dôkazných prostriedkov. Preto odvolací súd poukazuje práve na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/93/2022 zo dňa 30.01.2024, ktoré sa zaoberalo po stránke skutkovej a právnej totožným prípadom (na rozdiel od judikatúry, na ktorú poukazovali žalobcovia ako pred súdom prvej inštancie, tak aj v rámci odvolacieho konania) ako je táto prejednávaná vec pred súdom prvej inštancie, ako aj odvolacím súdom, kde Najvyšší súd SR uzatvoril, že dôkazné bremeno je na žalobcovi s tým, že v situácii „non liquet“ sú to žalobcovia, ktorí sa usilujú o zmenu pokojného stavu, to znamená spochybnenie predloženého závetu zo strany žalovanej 1/, ktorý napadli v dedičskom konaní tvrdením, že závet nebol porúčiteľom vlastnoručne podpísaný a napísaný bez bližšej špecifikácie dôvodu nenapísania, ani nepodpísania závetu a v tejto situácii pokiaľ žalobca nie je schopný poskytnúť dostatok potrebných porovnávacích podkladov na to, aby bolo možné vo veci vykonať znalecké dokazovanie, dostali sa do stavu tzv. dôkaznej núdze a keďže svoje tvrdenia neboli schopní preukázať, neuniesli dôkazné bremeno, z čoho potom vyplýva, že ich žaloba musela byť ako nedôvodná zamietnutá. Vychádzajúc z tohto záveru Najvyššieho súdu SR, dospel v konečnom dôsledku aj odvolací súd k tomu záveru, že je potrebné napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdiť.

43. Ak by sa po prípadnom znaleckom dokazovaní preukázalo, že závet je napísaný a podpísaný vlastnou rukou porúčiteľa, bolo by opätovne na žalobcoch, aby preukázali svoje tvrdenia o tom, že porúčiteľ v čase spísania závetu nebol na takýto úkon právne spôsobilý. Teda na nich by ležalo dôkazné bremeno na preukázanie tvrdených skutočností.

44. O trovách odvolacieho konania žalobcov, ktorí úspech vo veci nemali vo vzťahu k žalovanej 1/, odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1, § 255 ods. 1 CSP, kedy v odvolacom konaní úspešnej žalovanej 1/ bola priznaná náhrada trov odvolacieho konania voči žalobcom v rozsahu 100%. Čo sa týka žalovaných 2/, 3/, 4/, týmto náhrada trov odvolacieho konania priznaná nebola, nakoľko týmto preukázateľne v rámci odvolacieho konania žiadne trovy nevznikli.

45. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom odvolacieho súdu pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancie. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolania musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).